

POSTANOWIENIE

Dnia 6 maja 2026 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Siwek

w sprawie obwinionej radcy prawnej K. M.
po rozpoznaniu w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej
na posiedzeniu bez udziału stron w dniu 6 maja 2026 r.
zażalenia pokrzywdzonego Z. W.
na zarządzenie Przewodniczącego Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby
Radców Prawnych z dnia 17 marca 2025 r., sygn. akt [...],
o nieuwzględnieniu wniosku o wyznaczenie pełnomocnika z urzędu
na podstawie art. 437 § 1 k.p.k.

postanowił:

zaskarżone zarządzenie utrzymać w mocy.

UZASADNIENIE

Przed Wyższym Sądem Dyscyplinarnym Krajowej Izby Radców Prawnych
zawisła sprawa radcy prawnej K. M., obwinionej o popełnienie przewinienia
dyscyplinarnego z art. 64 ust. 1 ustawy o radcach prawnych w zw. z art. 6, 7 ust. 3,
11 oraz art. 12 ust. 3 Kodeksu etyki radcy prawnego. Orzeczeniem z dnia 8
października 2024 r., sygn. akt [...], Wyższy Sąd Dyscyplinarny Krajowej Izby
Radców Prawnych w Warszawie utrzymał w mocy orzeczenie Okręgowego Sądu
Dyscyplinarnego Okręgowej Izby Radców Prawnych [...] z dnia 29 października
2024 r., sygn. akt [...], uniewinniające obwinioną od zarzucanych jej czynów.

Odpis orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego wraz
z uzasadnieniem został przekazany pokrzywdzonemu Z. W. przy piśmie z dnia

16 grudnia 2024 r. wraz z pouczeniem o możliwości wniesienia przez pokrzywdzonego kasacji od tego orzeczenia w terminie 30 dni od dnia jego doręczenia wraz z uzasadnieniem, przy czym kasacja powinna być sporządzona i podpisana przez pełnomocnika będącego adwokatem albo radcą prawnym. Doręczenie nastąpiło do rąk adresata w dniu 2 stycznia 2025 r. na adres w K. – ten sam, który był wielokrotnie wykorzystywany przez organy procesowe w związku z jego uczestnictwem w postępowaniu dyscyplinarnym w charakterze pokrzywdzonego.

W dniu 14 stycznia 2025 r. Z. W. wystąpił z wnioskiem o wyznaczenie dla niego pełnomocnika z urzędu w celu sporządzenia i wniesienia kasacji, oświadczając, że „lokalni prawnicy nie chcą się podjąć sporządzenia i podpisania kasacji”, a brak pełnomocnika z urzędu uniemożliwi mu skorzystanie z gwarantowanego w art. 45 ust. 1 Konstytucji prawa do sądu.

W odpowiedzi na to wystąpienie Przewodniczący Wyższego Sądu Dyscyplinarnego pismem z dnia 24 stycznia 2025 r. poinformował Z. W., że zgodnie z art. 87 § 1 k.p.k. w zw. z art. 88 § 1 k.p.k. warunkiem wyznaczenia pełnomocnika z urzędu jest wykazanie, że nie jest się w stanie ponieść kosztów obrony bez uszczerbku dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny. Podstawą przyznania pełnomocnika z urzędu jest złożenie oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania, którego formularz został przekazany pokrzywdzonemu. Oświadczenie to należało złożyć w terminie 7 dni od daty odbioru niniejszego pisma pod rygorem odmowy wyznaczenia pełnomocnika z urzędu.

Wskazane pismo zostało wysłane Z. W. na jego adres w K., wielokrotnie wykorzystywany już wcześniej w korespondencji prowadzonej z nim w toku postępowania. Pismo to po bezskutecznym awizowaniu w dniach 13 i 21 lutego 2025 r. (adresata nie zastano), zwrócono Krajowej Izbie Radców Prawnych w dniu 3 marca 2025 r. jako nie podjęte w terminie.

Zarządzeniem z dnia 17 marca 2025 r., sygn. akt [...], Przewodniczący Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie

odmówił uwzględnienia wniosku o wyznaczenie Z. W. pełnomocnika z urzędu do sporządzenia kasacji.

Zażalenie na to zarządzenie wniósł pokrzywdzony Z. W. Zaskarżonemu zarządzeniu zarzucił:

1. błędne ustalenie stanu faktycznego przez przyjęcie, że wezwanie do złożenia oświadczenia nie zostało przez niego odebrane. Skarżący wskazał, że nie zostało mu prawidłowo dostarczone awizo, bowiem wszystkie awiza dostarczane na jego adres są przez niego odbierane w Urzędzie Pocztowym [...],
2. niewłaściwe rozpoznanie wniosku o wyznaczenie pełnomocnika z urzędu. Jego wniosek z dnia 14 stycznia 2025 r. nie był uzasadniony jego sytuacją materialną lecz tym, że lokalni prawnicy nie chcieli podjąć się sporządzenia skargi kasacyjnej w niniejszej sprawie. W jego opinii wymaganie od niego złożenia oświadczenia o stanie majątku, dochodach i źródłach utrzymania jest w tej sytuacji bezcelowe.

W konkluzji skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego zarządzenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zażalenie nie jest zasadne.

Za chybiony należy uznać zarzut z pkt. 1 zażalenia. Wbrew twierdzeniom skarżącego, wezwanie do złożenia oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania, wystosowane przez Przewodniczącego Wyższego Sądu Dyscyplinarnego do pokrzywdzonego w piśmie z dnia 24 stycznia 2025 r., zostało wysłane pokrzywdzonemu prawidłowo, na podany przez niego adres, który – jak już wyżej wskazano – był już wielokrotnie wykorzystywany w korespondencji prowadzonej z nim przez sądy dyscyplinarne. To, jaki konkretnie urząd pocztowy zajmuje się dostarczaniem pokrzywdzonemu korespondencji, nie ma znaczenia w kontekście skuteczności doręczenia. Kluczowe znaczenie w analizowanym przypadku ma dochowanie procedury doręczenia przewidzianej

w przepisach rozdziału 15 kodeksu postępowania karnego, a ta niniejszej sprawie została zrealizowana bez uchybień. Należy przypomnieć, że zgodnie z art. 133 § 1 i 2 k.p.k., jeżeli doręczenia nie można dokonać w sposób wskazany w art. 132 k.p.k., pismo przesłane za pośrednictwem operatora pocztowego pozostawia się w najbliższej placówce pocztowej tego operatora pocztowego. O pozostawieniu pisma doręczający umieszcza zawiadomienie w skrzynce do doręczania korespondencji bądź na drzwiach mieszkania adresata lub w innym widocznym miejscu ze wskazaniem, gdzie i kiedy pismo pozostawiono oraz że należy je odebrać w ciągu 7 dni; w razie bezskutecznego upływu tego terminu, należy czynność zawiadomienia powtórzyć jeden raz. W razie dokonania tych czynności pismo uznaje się za doręczone. Tak też się stało w analizowanym przypadku.

Niezasadny okazał się również zarzut z pkt 2 zażalenia.

Skarżący wskazuje, że przeszkodą we wniesieniu przez niego skargi kasacyjnej było to, że „lokalni prawnicy”, do których w tym zakresie się zwrócił, odmawiali sporządzenia i podpisania tego środka zaskarżenia, objętego tzw. przymusem adwokacko-radcowskim przewidzianym treścią art. 526 § 2 k.p.k. w zw. z art. 74¹ pkt 1 ustawy o radcach prawnych. Zdaniem skarżącego ograniczyło to przysługujące mu z mocy art. 45 ust. 1 Konstytucji prawo do sądu.

Odnosząc się do stanowiska skarżącego, należy wskazać na szereg wypowiedzi Trybunału Konstytucyjnego, w myśl których prawo do sądu gwarantowane w art. 45 ust. 1 Konstytucji nie obejmuje swym zakresem prawa do wniesienia kasacji. Realizacja konstytucyjnych gwarancji prawa do sądu nie musi uwzględniać wprowadzenia przez ustawodawcę nadzwyczajnych środków zaskarżenia umożliwiających rozpoznanie sprawy przez kolejną trzecią instancję (por. wyroki TK: z dnia 6 października 2004 r., SK 23/02, OTK ZU nr 9/A/2004, poz. 89, cz. III, pkt 7; z dnia 1 lipca 2008 r., SK 40/07, OTK ZU nr 6/A/2008, poz. 101, cz. III, pkt 5.1; z dnia 22 września 2015 r., SK 21/14, OTK ZU nr 8/A/2015, poz. 122, cz. III, pkt 3.5). Nie sposób stwierdzić ograniczenia prawa do sądu w realiach niniejszej sprawy również z tego powodu, że jej przedmiotem jest kwestia odpowiedzialności dyscyplinarnej radcy prawnego.

Z kolei zasadniczym celem wprowadzenia obowiązku zastępstwa procesowego realizowanego przez adwokata lub radcę prawnego jest dążenie do zapewnienia odpowiedniej fachowości pismom procesowym. Wymaganie to ma zapobiegać zwracaniu się z pismami, które nie mogłyby stać się przedmiotem oceny dokonywanej przez sąd, czy to z uwagi na niespełnienie przewidzianych prawem kryteriów formalnych, czy też formułowanie wystąpień bezzasadnych, pozbawionych podstaw merytorycznych. W tym kontekście zrozumiałe jest objęcie przymusem adwokackim przede wszystkim tych typów postępowań, które wymagają od uczestników zaawansowanej wiedzy prawniczej oraz umiejętności jej wykorzystania w procedurze sądowej. Nakaz działania przez profesjonalistę gwarantować ma odpowiedni formalny i merytoryczny poziom postępowania. Służyć ma zarówno stronie reprezentowanej przez adwokata lub radcę prawnego, jak i oddziaływać na tok postępowania sądowego, gwarantując w ten sposób jego rzetelny i obiektywny przebieg (wyrok TK z dnia 21 czerwca 2016 r., SK 2/15, OTK ZU A/2016, poz. 45, cz. III, pkt 4.2).

Mając powyższe w polu widzenia, należy uznać, że również w przypadku kasacji przewidzianej w przepisach ustawy o radcach prawnych, prawo do jej wniesienia może wiązać się z pewnymi ograniczeniami, które nie godzą w gwarantowane konstytucyjnie prawo do sądu. Z pewnością ograniczeniem tym jest przymus adwokacko-radcowski, nie mniej sygnalizowana trudność w znalezieniu przez pokrzywdzonego adwokata lub radcy prawnego, który skłonny byłby podjąć się tego zadania, może wskazywać na niezasadność wnoszenia tego środka zaskarżenia lub brak możliwości przytoczenia rzeczowej argumentacji na poparcie jego stanowiska procesowego.

Niezależnie od powyższego, należy podkreślić, że obowiązujące unormowania prawne nie przewidują możliwości ustanowienia pełnomocnika procesowego z urzędu w innych przypadkach, niż w sytuacji, kiedy zainteresowany nie jest w stanie ponieść kosztów zastępstwa procesowego bez uszczerbku dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny (art. 78 § 1 k.p.k. w zw. 88 § 1 k.p.k.). Ustawodawca nie przewidział sytuacji, w której trudności w ustanowieniu

pełnomocnika spowodowane innymi przyczynami niż wyżej wymienione, mogłyby uzasadnić wyznaczenie stronie pełnomocnika z urzędu.

W tej sytuacji działanie podjęte przez Przewodniczącego Wyższego Sądu Dyscyplinarnego ukierunkowane na uzyskanie od pokrzywdzonego oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania należy uznać za prawidłowe. Była to zarazem jedyna, przewidziana w obowiązujących przepisach możliwość ustanowienia dla pokrzywdzonego pełnomocnika w celu sporządzenia kasacji.

Wobec zatem niestwierdzenia w zaskarżonym zarządzeniu podniesionych uchybień, należało utrzymać je w mocy.

[M. T.]

[a.ł.]